

Marathi - DSE2-B

साहित्य विचार आणि साहित्य समीक्षा

घटक १: साहित्याचे स्वरूप आणि प्रयोजन

१. साहित्याची संकल्पना(भारतीय, पाश्चांत्याच्या व्याख्या), साहित्यातील अनुभवाचे विशेष: वास्तव आणि कल्पित यांचा संबंध, संवेदनात्मकता, भावनात्मकता, वैचारिकता, सेंद्रियत्व,सूचकता, विशिष्ट आणि विश्वात्मकता
२. प्रयोजन म्हणजे काय? मम्मटाची प्रयोजने; तसेच इछापूती, जिज्ञासातृप्ती, विरेचण,आत्माविष्कार, अनुभवविश्वाची समृद्धि, स्वप्नरंजन,उद्बोधन, प्रचार, मनोरंजन, आनंद या प्रयोजनांचा विचार

घटक २: साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया:

१. प्रतिभा, स्फूर्ति, कल्पना, चमत्कृती यांचे स्वरूप, संकल्पना आणि कार्य; साहित्यिकाचे व्यक्तिमत्व: सर्वेदनक्षमता, शैशववृत्ती, अनुभवसमृद्धी व विद्वत्ता, साहित्यिकाचा जीवनविषयक आणि साहित्य विषयक दृष्टीकोन

घटक ३: साहित्याची सामाजिकता व भाषा:

१. साहित्य आणि समाज , जीवनमूल्ये आणि साहित्य मूल्ये, साहित्यवाचनाची प्रक्रिया व आवश्यकता
२. साहित्याची भाषा: शब्दार्थाचा वक्रव्यापार; वक्रोक्ती, अलंकार, प्रतिमा, प्रतीक, प्राक्कथा
३. शैली विषयक स्थूल चर्चा -लेखक, आशय, साहित्यप्रकार या अनुरोधाने चर्चा

घटक ४: समीक्षा: संकल्पना आणि स्वरूप

१. समीक्षा: संकल्पना,स्वरूप आणि प्रयोजन
२. समीक्षा: व्याप्ती आणि प्रकार
३. साहित्यविचार आणि समीक्षा यातील अनुबंध
४. साहित्यव्यवहारातील समीक्षेचे स्थान व कार्य

घटक ५ : साहित्य आणि समीक्षा यांचे परस्पर संबंध

१. साहित्यकृती आणि वाचक
२. साहित्यकृती आणि समीक्षक
३. समीक्षेतील साहित्याच्या आकलन, आस्वाद, विश्लेषण, अर्थनिर्णयन, मूल्यमापन आणि शब्दांकन यांचे स्थान व कार्य

घटक ६ : समीक्षकाचे गुण व पाळावयाची पथ्ये

१. समीक्षकाचे गुण: रसिकता, प्रज्ञा, तुलनाक्षमता, चिकित्सकता, मूल्यविवेक, विश्लेषकता, व्युत्पन्नता, तुलनाक्षमता इ.
२. समीक्षकाने पाळावयाची पथ्ये: समीक्षाविषयाचे अवधान तारतम्य, निकषाचे तारतम्य, व्यक्तीनिष्ठता व वस्तुनिष्ठता यांचे तारतम्य, मांडणी व शैली यांचे तारतम्य, संगती व सुसूत्रता यांचे भान, नेमकेपणा व तार्किकता या संबंधीचा विवेक, वाङ्मयीन मूल्ये व जीवनमूल्ये यांचा परस्परसंबंध आणि त्याच्या वापरबाबत करावयाचा विवेक
३. भाषिक, साहित्यिक, सांस्कृतिक संकेत आणि मूल्यव्यवहार
४. उपयोजित समीक्षा: ग्रंथ परिचय, ग्रंथ परीक्षण, ग्रंथ समीक्षा